

Z O N D E

door

NANNIE VAN WEHL.

De jonge korporaal met het kindergezicht en de onschuldige blauwe oogen hief zich in zijn krib op en zag naar den man, die in de krib naast de zijne lag.

Al een uur geleden was er „Licht uit!” geblazen, maar de jonge korporaal had niet kunnen slapen. En nu, in het flauwe schijnsel van het olielantarentje aan den muur, maakte hij zijn groote, blauwe oogen klein, om scherp, scherp het gelaat van zijn buurman op te nemen.

Rondom hem de groote, holle wijdte van de chambrée, zoo groot en hol een wijdte, dat de rijen bedden zich verliezen in het doezelige licht van de olielampjes — dat de zoldering zich verliest in het doezelige licht en de korporaal in een zwarten afgrond staart, als hij even weer op zijn stroozak neerzinkt.

Rondom hem het zachte gerucht, het lichte gestommel en gewoel van tientallen jonge en oude mannen, die slapen na een zwaren, vermoeienden dag. — In de duinen zijn ze geweest en uren hebben ze geloopt; ook de korporaal is doodop, maar slapen kan hij niet. —

Daarom heeft hij onder de geruchten der slapende mannen door iets gehoord, wat hem het hart in de keel deed kloppen. — Uit de krib naast de zijne klonk een hokkend gesnik; nauwelijks losgebroken uit een overkropt gemoed werd het met geweld weder onderdrukt — zoo had het ten minste den korporaal geleden.

En nu bespiedde hij den man, die al sliep, of zich slapend hield.

't Was een prachtige kop, die daar op het grove kussen lag. Een zware, goudbruine krullebol, een hoog, blank voorhoofd, fraaie, regelmatige trekken.

Toch beviel het den korporaal niet, en het had hem nou befallen, dat gelaat. Die mond droeg een trek van zachtheid, het gansche gelaat een uitdrukking van weekheid die niet stond voor zulk een grooten kerel.

Het gelaat beviel den korporaal niet. Liever nog zag h de ruwe trekken van den Scheveninger, die vijf bedden verder sliep, liever het ingevallen gelaat van den student in het derde bed, die geen remplaçant had kunnen koopen en tegen het kazerne-leven niet bestand leek. — Bij al zijn ingevallenheid en merkbare zwakte bleef het 't gelaat van een man. —

Geen der onderhebbenden van den jongen korporaal mocht den kerel lijden, dezen kerel, dien hij zoo bespiedde.

Niet lijden? Ze minachtten, ze verachtten hem. — Ze hadden hem dood verklaard. In de duinen vandaag, toen ze een uur vrij waren geweest, hadden ze hem links laten liggen, en toen hij bij hen was gekomen, hadden ze hem met gefluisterde vloeken, gemompelde scheldwoorden heengejaagd. —

Daarom had het nokkend gesnik geklonken — maar waarom, waarom overlaadden zij allen dien man met een haat, zoo groot, keerden zich van hem af met een walging, zoo intens —

Dat wist de korporaal niet. Dat wilde hij weten. Het kon niet zijn, omdat de man de trekken van een zwakkeling droeg. Noch, omdat hij zich aanstelde als een jongeffrouw, niet vloekte, zich vrij zocht te koopen van zware corvéés, zijden onderkleeren droeg en altijd hagelwitte vangsnieren.

Daar kon het niet om zijn. En de korporaal begeerde te weten, waar het dan wel om was. Hij bespiedde het gelaat van den slaper, alsof hij daar het antwoord kon vinden. Toen keerde hij zich af, naar de andere zijde, om niet weer in de verzoeking te komen van dat gelaat te bespieden. Hij werd er toch niet wijzer door.

De korporaal trachtte te slapen. Niet meer aan den man te denken. Het ging niet. O, die man! Dat was zijn nachtmerrie, dat was de plaag zijner dagen!

Wat was er met dien man, wat deed die man, dat zij hem beschouwden als een verworping?

Hij had er zijn manschappen ronduit naar gevraagd, op een keer.

Toen had de jonge Scheveninger met een oolijken blik in zijn oogen gezegd: „Kom koppraal, hou je nou zoo groen niet.”

Hij was geschrokken van dat antwoord. Het was dus „groen” om niet te weten, wat er met dien man was. Hij had zich „groen” aangesteld tegenover zijn onderhebbenden. Maar nu moest hij weten, wat de man op zijn kerfstok had — groen wilde de korporaal niet blijven.

Tegen zijn minderen dorst hij er geen woord meer over reppen. Als ze stilletjes onder elkaar gniffelden en spraken, keek hij koel en trotsch — of hij zóó goed begreep, dat hij niet eens meer nieuwsgierig was naar hun beschouwingen.

Hij had zich toen tot zijn sergeant gewend. Deze zat juist te schrijven — bril op den grooten neus. Over dien bril keken twee scherpe oogen den jongen korporaal even aan.

En de korporaal merkte wel, dat deze hem niet zou aanmanen, zich niet groen te houden — deze zag wel, dat hij groen was, allerbelachelijkst, allerongelooflijkst groen.

Toen bromde de sergeant, snorrebaard, in den dienst vergrijsd:

„Je wou weten wat Verlinden op zijn kerfstok heeft? Nou, korporaal, dat kan ik je nou waarachtig niet aan je neus hangen. Vraag er je moeder liever naar, poppedijne. Ach, ach, wat een zuigeling! Wat een zuigeling! En nou, ingerukt — marsch!”

Terneergeslagen draaide de korporaal zich om en ging heen. Maar bij de deur riep de oude hem terug en in die paar seconden was de geheele uitdrukking van het barsche gelaat veranderd. Gemoedelijk legde hij de gevouwen handen op zijn schrijfwerk; welwillend zag hij den jongen man aan.

„Hoor eens, kerel,” begon hij. „Probeer nou niet te weten te komen, wat Verlinden voor een creatuur is. Dank liever

den goeien God en je moeder, dat je het nog niet weet, dat je nog groen ben. En vermijd den kerel. Doe met hem als de groentevrouw met een rotte kool. Het is een zondaar, een groote zondaar, mijn jongen."

De stem van den ouden man klonk ernstig en nu, in den slapeloozen nacht, hoorde de korporaal weer die woorden: „'t Is een zondaar, een groote zondaar."

De korporaal kende al wel zonden. Met iets van jongensachtigen trots rekende hij zichzelf dat voor. Jaap Schermers had de cantinelade gelicht. In de provoost zat op 't oogeblik een man, die een ander had trachten te vermoorden — en in het vijfde bataljon wist hij een soldaat, die vreeselijke, vreeselijke dingen had gedaan — een meisje had zich door hem verdrongen. O, die gesc iedenis wist hij precies. Dat waren alle zonden, groote zonden, maar die ze bedreven hadden, werden niet uitgestooten, noch verworpen — niet behandeld als Verlinden.

Wat, wat ter wereld bestond er dan erger dan dit alles?

De korporaal wilde niet langer nadenken. Maar het ging tegen wil en dank. Hij voelde, dat er een wereld van zonde bestond, die geheel en al mysterie voor hem was, voor hem alleen. Al de anderen wisten het, en ze noemden hem groen. Een wereld van mysterie. Een wereld vol gruwelijke zonden, onwezenlijk van afschuwelijkheid. En die wereld was rondom hem. Hij leefde erin.

Toen was 't hem, of de holle wijde van de chambrée die wereld was. Een wereld, bevolkt met monsters, 't een afzichtwekkender dan het andere. En die monsters kropen langzaam op hem af. Maar als hij de oogen op een van hen wilde vestigen, om hun gedaante te zien, hun afgrijselijke vormen te leeren kennen, dan trok het monster zich terug.

Alles bleef mysterie om hem heen, ontzettend mysterie.

En hij wilde *weten*!

Veertien dagen later werd hij bij den sergeant geroepen.

„Verlinden is opgepakt — hij zit in de provoost," begon de oude zonder inleiding. „Zaterdagmorgen zal er gebeuren,

wat in geen jaren gebeurd is: voor het front van de troepen zal hij uit dienst worden gejaagd met een rood paspoort."

Doodsbleek zag de korporaal den sergeant aan. Toen stamelde hij: „Waarom?"

„Om zijn zonde, om zijn groote zonde," klonk de barsche stem plechtig.

En de korporaal maakte rechtsomkeerd, zwiingend.

Op het voorplein ging hij heen en weer loopen.

Koud woei de wind hem in 't gelaat en verhelderde zijn denken.

Verlinden zou weggejaagd worden, voor het front der troepen. Dat was in geen jaren gebeurd. Nu zou 't gebeuren, met een soldaat van zijn escouade. Plotseling steeg een brandende blos hem naar 't gelaat. Wat een schande! Wat een onuitwisbare schande! Door de heele kazerne zou nu het gerucht voortgaan en ze zouden vragen: „Wie? wie? Waar dient de ellendeling?"

En het antwoord zou wezen: „In de compie van sergeant Meter, onder korporaal van der Steen."

Wat een schande! Wat een onuitwisbare schande! Hij was er toch 't naast aan toe geweest, om te zorgen, dat zoo iets niet gebeurde; om een zondaar op het rechte pad te houden of terug te brengen. En hij, hij wist niet eens wat er dan toch uitgevoerd was door dezen zondaar, welke zonde erg genoeg was om deze straf te verdienen.

O, nu zouden ze Zaterdag allen hier op 't voorplein komen, al de kazernebewoners. En zij allen zouden zien, hoe daar een man voor hen gevoerd werd, niet meer waardig om 's konings wapenrok te dragen. En ze zouden allen naar den korporaal zien, die hem voor moest leiden, die de knopen en strepen had moeten afsnijden van des zondaars kleederen.

En tienvoudige belachelijkheid — de beul zou niet eens weten, voor welke zonde hij strafte, want de beul was nog zoo groen, zoo groen!

Trag kropen de dagen. Overdag peinsde de jonge korporaal over den man, hoe die zat in het duister van de pro-

voost, hoe die zou vreezen het voortsnelen der uren, want ijlings zouden ze hem brengen tot de minuten van opperste hoon en smaad.

's Nachts staarde de korporaal in de holle wijde van de chambrée en voelde de monsters weder naderbij sluipen, de afzichtelijke monsters, de gruwelmonsters, monsters van walgelijkheid. Maar die hij vatten wilde onder den blik zijner oogen, die verdween en die hij grijpen wilde met zijn gedachten, die verdween.

Mysterie bleef het, eindeloos mysterie.

En de korporaal *wilde* toch weten.

Toen werd het Zaterdagochtend.

In lange rijen zaten de mannen aardappelen te jassen. Ze spraken onder elkaar met gedempte stemmen.

Korporaal van der Steen keek naar de zijnen. Ook zij hadden het druk — natuurlijk daàr over. O, mijn God! waarover dan toch?

Maar hij miste vandaag hun spottend lachen, hun guifelen; ernstig spraken ze; allen waren ze onder den indruk van wat straks gebeuren zou.

Als een kind voelde de korporaal zich, als een moe, hulpeloos klein kind, dat wil gaan schreien van eenzaamheid. Want op alle gezichten las hij het *Weten* — hij alleen wist *niet*.

Toen riep een der zijnen hem tot zich met een lichten hoofdknik.

En ze schoven op een kluitje, dat ze zouden toonen, hoe die eene hun aller wensch en gevoelens ging vertolken:

„Koppraal, hoor es — Verlinden is nou wel een miserebele kerel, maar vanochtend kan hij zijn plezier best op Koppraal, zou je hem niet wat brood en koffie willen brengen, zie je, een beetje versterking. We zullen 't samen betalen.”

„Ja,” antwoordde hij kort, draaide zich om en ging heen. Dat was nobel van de kerels, vond hij — en hijzelf zou nu nog even een vriendelijk woord kunnen zeggen tegen den zondaar, als om vooruit al vergeving te vragen voor wat hij hem straks moest aandoen.

In de cantine bestelde hij een paar flinke boterhammer¹, vet gesmeerd, met jonge kaas. Een groote kop koffie liest hij inschenken met suiker en melk.

Hij zette alles op een blad, en ging met den provoost^t-geweldiger, die de deur ontsluiten moest, naar het hok, waar^{tr} de zondaar zijn droeve dagen en nachten had doorgebracht^t.

De provoost-geweldiger stak den sleutel in het slot.

Knarsend draaide hij 'm om — toen wierp hij ver de deur^{ir} open.

In het nachtzwart schouwde nu de korporaal. En eenⁿ huivering voer hem door de leden, nu hij zag, hoe donker^{er} het hok was, waar de zondaar zijn dagen had gesleten.

Met het blad voor zich uit, voorzichtig gaande, omdat^{it} de kop zoo vol was, trad hij voetje voor voetje het zwart^e hol binnen. En hij probeerde heel helder en opgewekt t^e spreken, maar zijn stem sloeg over, toen hij begon: „Hier^r, Verlinden, hier is brood en koffie.”

Doch opeens voelde hij, dat hij met zijn blad tegen iets^{ts} aanliep. En in een bliksemkort oogenblik, een oogenblik^{ts}, dat zijn hart stil zette en zijn mond en oogen heet schroeid^e, voelde hij, waar hij tegen aanliep met het blad — tegenⁿ een menschelijk lichaam, en dat lichaam gaf mee.

En terwijl het blad neerstortte en alles kletterend, iⁿ scherven tegen den grond viel, zàgen zijn opengesperd^{te} oogen; zagen nu in het licht, dat met hem mee was g^g komen door de geopende deur; zàgen het hoofd van de^m zondaar, neergezakt op de borst, de oogen uitpuilend, d^{te} tong gezwollen uit den mond. De zondaar had een einge^{tt} gemaakt aan zijn nietswaardig leven.

„Groote God,” sprak sidderend de provoost-geweldige^{...}. „Nou zal hij het hard te verantwoorden hebben! Hier helpe^m geen gebeden voor de ziel van den afgestorvene!”

Toen schudde hij den korporaal door elkaar, die weze^l loos was blijven staan, de handen nog net eender vooru^{it} als toen hij het blad losliet, de oogen opengesperd van ont^zetting. En hij duwde hem de gang in, riep om hulp.

Een vriendelijk onderofficier bracht den jongen korporaal weg naar zijn kamer en liet hem alleen.

Daar bleef hij zitten, een uur lang, misschien wel twee of drie en staarde al maar door op den zelfmoordenaar, wiens beeld door zijn wijdopengesperde oogen was meegevoerd.

Tot tromgeroffel op de binnenplaats hem opwekte en hij het raam uitkeek. Toen begreep hij, dat hij zich ontwringen moest aan den boei van schrik, die het doorgeleefde oogenblik om zijn hersens had geslagen. Hij keek naar de compieën, die beneden exerceerden, luisterde naar de bevelen van den sergeant en toen ging hij in Godsnaam maar weer naar beneden, en meldde zich en ging den dag door als een halfblinde. En in de schemering van zijn verduisterden blik bleef steeds het beeld van den zelfmoordenaar, en in de schemering van zijn verwezen brein kreunde het zachtjes: Waarom? waarom?

Twee dagen later werd de zelfmoordenaar begraven.

De dag sleepte zich grauw en traag op in de zware nevels. Doodstil stonden de glimmende boomen te druipen in den mist. De lantaarns brandden nog, om den andere, en doezelig rees boven elk de dofzwarte schaduwpunt omhoog. Stil was het nog op de glibberige straten.

Toen kwam over het voorplein van de kazerne een kleine stoet en ging het hek uit. Acht soldaten en een korporaal, allen de politiemuts op, in hun werkpak, want ze gingen slechts arbeiden, een kleine taak verrichten.

Vier van hen droegen de doodkist, tot ze moe waren en de vier anderen hen aflosten.

En de jonge korporaal, hij, onder wien de ellendeling gediend had, moest toezicht houden op de werkzaamheden.

Zwijgend trad de sergeant van de wacht achteruit om den stoet door te laten en toen schudde hij het hoofd, omdat de korporaal zoo bleek zag en met zijn groote kinderoogen rondstaarde, als zag hij overal in den mist monsters opdoemen.

„Zoo'n papkind ook nog!” bromde hij meelijdend in zijn knevel.

Voort gingen ze, de kade langs naar het Kanaal.

Een enkele dienstbode, een enkele werkman zag hen en bleef hen nazien, zich afvragend wat dat beduiden moest, dat deze er ondergestopt zou worden, zonder de eerbewijzen, die anders ook den nederigsten der dragers van 's Konings wapenrok ten deele vallen.

Toen lieten de soldaten de laatste huizen der stad achter zich; ze waren op het Kanaal, buiten.

En langzaam begon de grond te stijgen, tot daar, waar het ijzeren hek toegang geeft tot de achterzijde van de Begraafplaats.

Beneden in de diepte viceide het Kanaal. En de nevelen stapelden zich daarop en de nevelen waren nu geheel om den kleinen stoet, slopen nader uit het glimmende, natte struikgewas, daalden neer van de hooge boomen langs den weg.

De korporaal staarde in den mist. En daar, en daar, en daar, in de diepte van nevel boven het Kanaal, in de hoogte van nevel boven hem, in de nevelen tusschen de struiken, daar was het weer, het afzichtelijke visioen, de kop van den zelfmoordenaar, neergekwakt op de borst, de oogen puilend, de tong ver uit den mond.

O, mijn God, mijn God!

En nu ging zóó een mensch ten grave, als ware hij een onreine hond, of iets gruwelijkers, dat de menschen op de aarde zoo spoedig mogelijk kwijt wilden zijn, en nu onder de aarde wegborgen — een karwei van een uur hoogstens.

Toen was het om den korporaal heen weer net als in de chambrée gedurende zijn waaknachten.

Uit de nevelen slopen ze nader, de monsters, het eene afschrikwekkender dan het andere. — Maar als hij de oogen op een van hen vestigen wilde, om zijn afgrijsselijke vorm te leeren kennen, dan trok het monster zich terug en het bleef alles mysterie, mysterie.

Hij hijgde naar adem en ruw wreef hij zijn hand over zijn oogen. Maar ze wilden nu eenmaal niets anders zien dan den paarsblauwen kop van den gehangene, en daarachter een hellevlucht van monsters zonder naam.

„Korporaal,” zei een der soldaten, toen de kist weer van dragers wisselen moest. „Heb u niet gemerkt, dat een heer ons aanhoudend volgt, een lange, grijze heer?”

Schuw zag de korporaal in de aangeduide richting.

Daar stond een hooge, statige gestalte geleund tegen een boom en staarde den tegenovergestelden kant uit, alsof er ook voor hem in de nevelen iets te zien was. Maar het troepje had hij niet uit het oog verloren, want nauwelijks had het zich weder in beweging gesteld, of de oude man volgde het.

Toen het kerkhofhek in.

Een arbeider, de spade nog in de hand, wachtte hen daar af. „Goemorgen,” bromden allen.

Zonder een enkel woord meer stelde de arbeider zich aan het hoofd van den stoet en bracht hen ver, verweg, het kerkhof op.

Achter hen verdween de ingang in nevelen. En nu omsloot de mist niets dan een stuk land, waar het gras op verdord was en waar hier en daar een verweerd houten kruisje of verroest ijzeren kransje uit het dorre gras te voorschijn kwam.

Over dit land gingen de schreden der soldaten, moeizaam torsten zij de kist, want het oogenblik hunner aflossing was al voorbij — en nu zetten ze met een zwaren zucht de kist neer op de plek, die de arbeider aanwees, naast de geopende groeve.

Enkele schreden verder bleef de oude heer staan, en wilde toen nog wat terug gaan, om minder gezien te worden. Maar al dadelijk verdween zijn gestalte in den mist en hij moest wel weer terugkomen, tot op tien pas afstand, indien hij tenminste gekomen was om te zien, welk karweitje daar verricht werd.

En toen gingen ze aan den gang, heel behendig, met touwen en dwarsbalken en de korporaal keek toe. Er werd niets gehoord dan een beetje gesteun, omdat 't zwaar werk was, en een enkel woordje: „Pas op! Weg je hand!” En toen plofte de aarde op de kist en zei de arbeider:

„Zoo is 't genoeg, de rest doen wij wel.”

Toen konden ze wel weer heen gaan, na zich het zweet en de nattigheid van den mist uit het gelaat te hebben gewischt.

Vanzelf schikten ze zich al in de rij en ze keken naar hun korporaal.

Maar een blik op het doodsbleeke jongensgelaat deed hen weifelend weer uit de rij gaan en ze bleven even om de groeve staan.

Toen sprak de korporaal met zijn trillende, hooge stem: „Hij ruste in vrede — Amen!”

En geen der soldaten stiet den anderen aan om de groenheid van den korporaal, die denken kon, dat hier vrede mogelijk was.

Toen gingen ze heen in 't gelid.

De oude was verdwenen, maar niemand had aan hem gedacht, de laatste minuten.

Bij het hek stond hij weer en nu wendde hij zich niet af, toen de soldaten nader kwamen.

En ze zagen, dat zijn gelaat verwrongen was van ellende, van onuitsprekelijk lijden. En ze hoorden, hoe hij rauw sprak, als konden de woorden niet uit zijn keel:

„Korporaal — een oogenblik, als 't u blijft.”

De korporaal ging terzijde en de oude heer zocht met bevende hand een enveloppe uit zijn borstzak. De rauwe stem sprak weer:

„Korporaal, u hebt daar Verlinden begraven, mijn zoon. Ik dank u voor de nette wijze, waarop u dit gedaan hebt. Dit stel ik u ter hand voor de manschappen, het biljet is voor u — ik dank u.”

En toen ging hij weg, den kant van Scheveningen uit.

„Voorwaarts, marsch!” kommandeerde de korporaal heesch en in hem jammerde het:

„Zijn vader, zijn vader!”

Ze liepen niet ver meer, want ze zouden tot twaalf uur

vrij zijn nu en hij, hij snakte naar vrijheid. Toen kommandeerde hij halt.

En hij strekte de bevende hand, die nog steeds de enveloppe omklemd hield, naar den student uit :

„Hier — verdeel het alles — Goedenmorgen.”

Een schok voer hem door de leden, alsof hij zich van een groote kwelling verlost op dit oogenblik. O, dat geld van den ongelukkigen vader, dat hem de vingers afgeschroeid had !

Toen wendde hij zich om en verdween in den mist.

Stil stonden de boomen te druipen.

Langzaam ging hij voort door het bosch en de tranen gleden hem over de wangen.

Maar de tranen deden goed, want de boei om zijn hersens slaakte en de gruwelijke kop daar overal in de nevels werd uitgewischt. Rustiger werd het in zijn verontrust hart ; kalmer werden zijn wilde gedachten.

Tot hij van niets meer bewustzijn had dan van den mist en zijn stille, warme tranen.

En van een zachte, vragende klachte :

Waarom ? Wat ? Waarom ?